

Pravidla debaty formátu Debatiáda

Hledání ideálních řešení závažných společenských problémů je jedním z hlavních cílů rozvinuté demokratické společnosti. V rámci společenské diskuse se z tohoto důvodu rozumní lidé přirozeně přou o podstatě problémů světa. Debata je již od vzniku prvních demokracií atributem, který k naplňování těchto cílů neodmyslitelně přispívá. Je prostředkem konfrontace názorů, návrhů řešení a prostředkem hledání odpovědí na důležité otázky. Stejného cíle, nacházet řešení problémů a odpovědí na otázky, se snaží dosáhnout také řečníci při debatách formátu Debatiáda.

1. ÚVODNÍ USTANOVENÍ

Cílem všech debatních programů Asociace debatních klubů (ADK) je přitažlivou formou přispívat k rozvoji schopností, dovedností a znalostí účastníků programu. Jsou jimi například: argumentace, rétorické dovednosti, schopnost srozumitelně strukturovat projev, týmová spolupráce, kritický pohled na kontroverzní společenské téma, řešerše, práce s vhodnými zdroji aj. Formativní prvky debaty, na které je kladen obzvláště velký důraz, přispívají také k utváření hodnotových postojů žáků. Aby mohly být tyto cíle naplňovány, všichni účastníci akcí se zavazují:

- a) zachovávat zásady fair play a slušného chování,
- b) vědomě nepoužívat nepravdivé informace,
- c) k ochotě debatovat na zadané teze.

1. 1. DOKUMENTY

Těmito pravidly se řídí debaty formátu Debatiáda projektu Debatování pro základní školy, který pořádá Asociace debatních klubů, z.s. (dále jen „ADK“). Všichni účastníci soutěží se řídí Etickým kodexem účastníků soutěží.

1.2 ÚČASTNÍCI

Debatiády se mohou účastnit žáci druhého stupně základní školy a příslušných tříd víceletých gymnázií. Pokud se již žák účastnil debatního programu ve formátu Karl Popper pro žáky středních škol, může se účastnit programu pro základní školy jen za předpokladu, že ještě nedosáhl počtu 10 IB bodů.

2. DEBATA FORMÁTU DEBATIÁDA

2. 1. TÝMY

Debaty se účastní dva dvoučlenné týmy, které diskutují na zadanou tezi. Tým, který debatu zahajuje, se nazývá afirmace. Tým, který debatu nezahajuje, se potom nazývá negace. Cílem snažení týmů je zvítězit v debatě. Toho dosahují lepší obhajobou svého stanoviska.

2. 2. TEZE

Teze debaty je tvrzení, které se týká problematických otázek světa a společnosti. Je soutěžícím oznámena předem. Má být formulována tak, aby jasně vymezila obsah debaty a aby se z ní dalo odhadnout stanovisko afirmativního týmu.

2. 3. ROZHODČÍ

Debatu rozhoduje a vítěze debaty určuje rozhodčí nebo panel rozhodčích. Rozhodčí debatu posuzuje nezávisle a nestranně.

Pokud nebude řečeno jinak, rozhodčí by neměl rozhodovat debatu:

- a) je-li koučem jednoho z debatujících týmů či se s jedním z debatujících týmů na debatu připravoval nebo
- b) je-li s některým z debatérů v blízkém vztahu.

Rozhodčí nevstupuje do debaty s výjimkou zabránění fyzickému násilí nebo nápravy zjevného porušení pravidel, kterou je třeba zjednat okamžitě (např. porušení pořadí projevů mluvčích, hrubé vyrušování).

2. 4. ETIKA DEBATOVÁNÍ

Dojde-li v průběhu debaty k hrubému porušení Etického kodexu účastníků soutěží, může rozhodčí samosoudce nebo předseda panelu po poradě s členy panelu debatu ukončit. Tým, který Etický kodex porušil, prohraje debatu kontumačně.

3. PRAVIDLA DEBATIÁDY

3. 1. PRŮBĚH DEBATY

Pořadí výstupů jednotlivých mluvčích je pevně dáno, mluvčí jednotlivých týmů se ve svých výstupech střídají. Výstupy mají dvojí charakter:

- a) řeč = nepřerušovaný souvislý výstup jednoho řečníka
- b) dotazování = dialog, ve kterém členové opozičního týmu kladou otázky řečníkovi, který právě domluvil

co	kdo	čas
řeč	1. řečník afirmace (A1)	3 minuty
dotazování	Negace → A1	1 minuta
řeč	1. řečník negace (N1)	4 minuty
dotazování	Afirmace → N1	1 minuta
řeč	2. řečník afirmace (A2)	4 minuty
dotazování	Negace → A2	1 minuta
řeč	2. řečník negace (N2)	4 minuty
dotazování	Afirmace → N2	1 minuta
řeč	1. řečník afirmace (A1)	1 minuta

Délka jednotlivých výstupů nesmí přesáhnout pravidly určenou dobu. Mezi jednotlivými výstupy se tým, který má dále vystoupit (s řečí či dotazováním), smí krátce poradit. Rozhodčí nechává týmu na přípravu přiměřený čas.

3. 2. ROLE TÝMŮ V DEBATĚ

3. 2. 1. STANOVISKO

Tým afirmace na základě vlastního uvážení zaujímá stanovisko k tezi. To znamená, že:

- a) vysvětlí, jaký problém teze obsahuje a
- b) nabídne (= vysvětlí a obhájí) řešení tohoto problému.

Teze se z vlastní podstaty týká takových oblastí lidské společnosti, které jsou problematické. Afirmaci proto není dovoleno obhajovat současný stav věci: nesmí dojít k závěru, že teze žádný problém neobsahuje, že současný stav dané oblasti je nejlepší možný a není proto potřeba jej měnit. Je povinna problém identifikovat, představit a následně navrhnout jeho řešení.

Tým negace vzhledem ke stanovisku může:

- a) nesouhlasit s afirmativním problémem, navrhnout vlastní, podstatnější problém a jeho řešení,
- b) nebo souhlasit s afirmativním problémem, ale dokázat, že afirmativní řešení ho nevyřeší. Poté přinést vlastní, lepší řešení,
- c) nebo souhlasit s afirmativním problémem, ale dokázat, že afirmativní řešení ho nevyřeší. Poté dokazovat, že nejlepším možným řešením problému je aktuální stav.

3. 2. 2. STEJNÁ ŘEŠENÍ

V debatě může dojít k tomu, že týmy mají připraveny obhajoby stejného stanoviska pomocí stejného řešení. Týmy se smí shodnout na popisu současného stavu a jeho problému. V tomto případě se však řešení týmů musí lišit.

Protože tým vylosovaný k debatě jako afirmace představuje své stanovisko první, povinnost nabídnout jiné řešení má tým negace. Kdyby této povinnosti nedostál, tým negace by vlastně mohl jen slovo po slovu opakovat, co již bylo řečeno.

Proto tým vylosovaný k debatě jako negace nemůže získat více bodů než tým afirmace, jestliže se jeho řešení v zásadních bodech s týmem afirmace shoduje.

3. 3. ROLE MLUVČÍCH V DEBATĚ

A1:

- Debatu zahájí.
- Představí stanovisko (problém, řešení a jeho obhajoba).
- Po ukončení řeči odpoví na otázky, které klade tým negace.
- Nakonec debatu uzavírá – má právo závěrečného slova, které smí využít dvěma způsoby: a) pokud N2 řekne ve své řeči něco nového a překvapivého, má šanci na to reagovat a b) stručně ukáže, proč bylo vystoupení jeho týmu v debatě přesvědčivější.

N1:

- Vyjádří nesouhlas se stanoviskem ve formě: a) nesouhlasu s problémem i řešením nebo b) souhlasu s problémem a nesouhlasu s řešením. Svůj nesouhlas odůvodní.
- Navrhne vlastní, efektivnější řešení, nebo obhajuje aktuální stav.

- Mluvčí N1 musí jak reagovat na protistranu, tak představit vlastní stanovisko. Kdyby reakce na stanovisko protistrany přišla až ze strany řečníka N2, neměla by afirmace prostor na ni patřičně reagovat a byla by tak znevýhodněna.
- Po ukončení řeči odpovídá na otázky, které klade tým afirmace.

A2:

- Dále rozvíjí afirmativní stanovisko. Tzn. na základě negativního vyvracení stanovisko rehabilituje: a) v případě, že negace napadla problém, vysvětluje, proč je afirmativní problém podstatnější, nebo proč opravdu existuje, b) v případě, že negace ukázala nefunkčnost nebo škodlivost afirmativního řešení, dokazuje, proč je řešení naopak funkční a přínosné, c) v případě, že negace přinesla vlastní řešení, ukazuje, proč v porovnání s afirmativním je nedostatečné nebo škodlivé.
- Po ukončení řeči odpoví na otázky, které klade tým negace.

N2:

- Pokračuje v negativní strategii: odpovídá na afirmativní rehabilitaci jejího stanoviska a rehabilituje vlastní stanovisko napadeno afirmací.
- Nakonec debatu uzavírá – za stranu negace má právo závěrečného slova, kde stručně ukáže, proč bylo vystoupení jeho týmu v debatě přesvědčivější.
- Po ukončení řeči odpoví na otázky, které klade tým afirmace.

3. 4. DOTAZOVÁNÍ

Účelem dotazování je:

- a) objasnit nesrozumitelné body z řeči předřečníka,
- b) připravit prostor pro argumentaci vlastní strany,
- c) poukázat na slabiny v argumentaci protistrany.

Tazatelé pokládají otázky, tázaný na ně odpovídá. Tazatelé mohou položit jakoukoliv otázku, díky které získají pro debatu platnou odpověď, také smí tázaného přerušit, pokud zjevně nemluví k věci. Tázaný smí odmítnout odpovědět na otázku osobního charakteru.

Informace získané během křížového výslechu strana tazatele využije v dalším průběhu debaty. Nebudou-li použity v řeči některého z debatérů, rozhodčí jim při vyhodnocení debaty přisoudí nižší váhu.

3. 5. KOMUNIKACE BĚHEM DEBATY

Debatéři by během řeči protistrany vůbec neměli nahlas mluvit, v případě nutnosti si mohou několik vět co nejtíšeji pošeptat. Povolena je písemná komunikace, členové týmu si mohou například psát navzájem poznámky na lístek papíru.

Je nepřípustná jakákoliv komunikace s právě hovořícím řečníkem, ať už ze strany člena týmu, protistrany, kouče nebo učitele. Nepřípustná je také jakákoliv komunikace publika s účastníky debaty.

Časoměřič dává debatérům gesty časové signály.

3. 6. POMŮCKY

V debatě je zakázáno používat pomůcky, např. grafy, mapy, obrázky nebo předměty, jako prostředky ilustrace. Vše, co potřebuje řečník ilustrovat, musí dokázat pomocí mluveného slova.

Zároveň je zakázáno v průběhu debaty používat elektronická zařízení (např. k dohledávání informací na internetu), protože takové chování není férové vůči soupeři. Oba týmy znají soutěžní tezi se stejně velkým předstihem, proto se mohou dopředu připravit. Řečníkům je povoleno používat mobilní telefon pouze pro měření času jejich výstupu.

3. 7. DEBATOVÁNÍ V TÝMECH

Přestože řečníci vystupují jednotlivě a jejich role v debatě je odlišná, zastupují při svých řečech svůj tým. Proto je nutné, aby v rámci obhajoby svých stanovisek, jejich negace a rehabilitace vystupovali jednotně. Argumentace, v níž si řečníci jednoho týmu zřetelně odporují, je považována za slabou.

4. VÍTĚZSTVÍ V DEBATĚ

Vítěze debaty určuje rozhodčí. Debatu hodnotí z pozice běžného rozumného člověka, bez ohledu na své názory na debatovanou problematiku a na specifické znalosti, jimiž disponuje. Vítězství debaty přisoudí rozhodčí tomu týmu, který v debatě proti kritice oponentů lépe obhájil své stanovisko.

4. 1. HODNOCENÍ DEBATY

Bodové hodnocení slouží jako dodatečné kritérium hodnocení debaty. Rozhodčí při určování vítěze zohledňuje následujících 7 kritérií formulovaných pomocí vět. Za každé kritérium mohou jednotlivé týmy obdržet 0–3 body podle toho, jak dobře jej dokázaly naplnit. Vítězství týmu koresponduje s bodovým ziskem. Tým, který debatu vyhrál, proto nesmí obdržet nižší počet týmových bodů (nepřichází v úvahu tzv. „low point win“).

Kritéria:

1. Tým dokázal představit a obhájit vlastní stanovisko.
2. Tým dokázal kritizovat obhajobu oponentů.
3. Tým svůj návrh dokázal bránit proti kritice oponentů.
4. Tým dokázal pokládat dobře mířené smysluplné otázky a dokázal soupeři vhodně odpovídat.
5. Projev mluvčích byl přesvědčivý z hlediska stylu: srozumitelnosti, použití jazyka i gestikulace.
6. Mluvčí působili jako tým.
7. Mluvčí podložili své stanovisko důkazy.

4. 2. ROZBOR DEBATY

Všichni rozhodčí si povinně vedou poznámky o průběhu debaty. Rozhodčí po skončení debaty na základě svých záznamů zdůvodní, kdo a proč debatu vyhrál. Zdůvodnění má být stručné, jasné a přesvědčivé, založené na rozboru argumentace, která v debatě zazněla. Součástí odůvodnění je rovněž zhodnocení debaty včetně rad pro debatéry, jak se vyvarovat chyb,

kterých se v debatě dopustili, a jak dále zlepšit své dovednosti. Rozhodčí dbají, aby zpětná vazba byla povzbudivá.